

עבודה זרה לד

משה שווערד

1. עיני במראה מקומות לדף לג

2. ספר בית שמואל

שצירה משום דבעל שם כלי ממנו, אצל צהיסק דלא
בעל שם כלי ממנו מנגן דהעומאה יורדת מהכלי
כשהוסק, ונראה דאיתא בצחחים דף ל"ו קדרות של
מקדש ישצרו אמאי ישצרו נהדרינכו לכצשונות, וקשו
בחוספות הא עטמא דשצירה לאו משום צליעה הו"א
אלא גזירת הכתוב, וא"כ מה מועיל החזרה לכצשונות,
ותיכין ר"ת דכשהוסקו נטשו ככלים חדשים עכ"ל, הרי
לנו רואים דבחזרה לכצשונות מקיים דין שצירה, אם
כן גם לענין עומאה הוי החזרה לכצשונות כשצירה
ועבור. עכ"ל מעיל שמואל שם.

שם. תוס' ד"ה החזרה העידה וכו' תימא להדרינכו
לכצשונות וכו'. עיין בספר מעיל שמואל לפסחים
דף ל' וז"ל: ויש להקשות דאף על ידי כצשונות נעשה
ככלי חדש אצל מנא לכו לומר דעומאה יורדת על ידי
זה, דבחזרה לא מצינו דעומאה יורדת אלא על ידי

3. תוספות מסכת עבודה זרה דף לד עמוד א

ר"ע איקלע לגינזק – [1] פרש"י בפרק קמא דתענית (דף יא:) דגרס מר עוקבא דחס ושלום שר"ע לא היה מסתפק [2] ועוד
כי היה לו לתלמוד להביאה בלשון ברייתא מיהו הא לא קשיא דהרבה מקומות מצינו שמזכיר מעשה בר"ע וכיוצא בו.

4. שערים מצויינים בהלכה

ר"ע איקלע לגינזק. עי' בתוס' שהביאו מרש"י
במס' תענית (יא:) דגרס מר עוקבא כו'.
וכ"ה בגמ' שלפנינו במס' תענית שם. ובהגה'
מהריעב"ץ כתב שזה ר"ת רב עוקבא, וכך בגמ'
לקמן (לט.) עי"ש. ועי' במס' כתובות (עב:)
אמר רבב"ח זימנא חדא הוה קאזילנא בתריה
דרב עוקבא. וע"ע במס' ביצה (יא.) שהובא
מאמר שאמר מר עוקבא בר חמא, ואותו מאמר
הובא ג"כ במס' ב"ב (כג.) בשם רב עוקבא בר
חמא. ובהגה' פורת יוסף כאן הביא מגמ'
ברכות (נה:) דמצינו אמורא בשם רב עקיבא,
ואפשר שזהו אותו המוזכר כאן ועי' בירושלמי
יבמות (פ"ב הי"ב) אמר ר' עקיבא א"ר חייא,
ופי' בקה"ע שהוא שם אמורא. אבל ביפה
עינים הביא מירושלמי בפרקין (ה"ד) כשהלך
ר"ע לזיפרין שאלו ממנו קנקנים כו', אמר מזו
למדנו כו', וכשבאתי אצל חברי אמרו ע"ז זפת
הוא בולע, וא"כ יתכן שפיר דהוי ר' עקיבא,
ומשום דגדחו דבריו אמר ע"ז דלא הוה בידיה.

5. תוספות מסכת סנהדרין דף טו עמוד ב

שור סיני בכמה - איש סיני לא קמיבעיא ליה כדמוכח בסמוך דדריש אם בהמה אם איש מה איש בכ"ג משמע דאיש פשיטא
ליה אע"ג דאכתי לא מכתב קרא דושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה) מ"מ כיון דתקון יתרו סנהדראות סתמא דמילתא

סנהדרי קטנה נמי לדיני נפשות תקון וא"ת ומאי קמיבעיא ליה משור סיני דמ"נ מינה מאי דהוה הוה וכן קשה בפ"ב דמסכת ע"ז (דף לד.) במה שימש משה כל ז' ימי המילואים ושמה מיבעי ליה למיסבר קראי כדאשכחן פ"ק דיומא (ד' ה. ושם) גבי כיצד הליבשן.

6. שערים מצויינים בהלכה

במה שימש משה כל שבעת ימי המילואים.
| כ"ה בתו"כ (צו ח-טו) שכל שבעת ימי
המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה,
לפי שאמר הקב"ה אתה תשמשני עד שילמוד
אהרן.

7. ספר עבודה ברורה

ברש"י במס' תענית (דף יא: ד"ה והכי גרסינן). וע'
בתוס' כאן (ד"ה מתענין).
והריטב"א כתב דכאן לא בא לומר שמתפללין בו
תפלת ענוו, דהא במס' תענית (דף יא:) אמרינן מתענין
לשעות והמתענה לשעות מתפלל תענית, דאלמא
תרי מילי נינהו. ולכן פירש דכך הוא הענין דעיקר תענית
שאדם מקבל עליו, אע"פ שאינו נדר רגיל דהא נדרים רק
איסור חפצא ואין כאן חפצא, מ"מ הוא בגדר נדרי מצוה,
ועל זה נסתפקו, האם גם תענית לשעות נחשב לנדרי
מצוה או לא.
| ואפשר לומר שהאיבעיא הוא ג"כ אם יש לו שכר על
תעניתו.

מתענין לשעות או אין מתענין לשעות. בפשטות
היתה האיבעיא לענין שני דברים, כשקיבל
עליו להתענות תענית שעות: א) אם יכולים להתפלל
תפלת ענוו, ב) אם מחוייב לקיים קבלתו. כן מבואר

8. חתם סופר מסכת עבודה זרה דף לד עמוד א

במה שימש משה וכו' יש להמשיך הני תרי שאלות ע"ד פשוט דלכאורה יש רמז מקרא לתענית שעה מדכתי' באסתר
וצומו עלי שלשת ימים לילה ויום ובמדרש וכו' לא מתו אלא מתוך שהתחילו שעה א' קודם צאת הכוכבים והתענו שעה
א' אחר צאת הכוכבים ויום שלם באמצע ה"ל ג' ימים נמצא מבואר תעני' שעה בקרא אך לפרש כן פשטי' דקרא
שלשת ימים לילה ויום קשה מאוד אי לא דמצינו כיוצא בו בתורה ופתח אוהל מועד תשבו לילה ויום והלא הי'
מפורק ורק בשעת הקרבה העמידו ומשו"ה כ' תוס' דהוה רק במה ולא בעי בגדי כהונה וא"כ איך שייך פתח אוהל מועד
תשבו ז' ימים לילה ויום וע"כ קצת לילה וקצת יום וא"כ ה"נ באסתר נפרש כך ומוכח תעני' שעות אך הרמב"ן פ' פקודי
צווח על פירש"י אי ס"ד שהי' מפורק איך שייך פתח אוהל מועד תשבו אע"כ לא היה מפורק כלל ע"ש ולדבריו לא הי' לו דין
במה וי"ל משה שימש בבגדי כהונה ולדבריו גם באסתר ג' ימים לילה ויום ממש ואין ראי' לתענית שעות הרי לפנינו כיון
דמתענין לשעות מאסתר א"כ גם ז' ימים נמי נימא שהיה מפורק ואיננו אלא במה בעלמא יש לשאול במה שימש
משה:

9. מרומי שדה מסכת עבודה זרה דף לד עמוד א

מתענין לשעות או אין מתענין לשעות. ידוע מחלוקת הראשונים ז"ל. דהתוס' והרא"ש במס' תענית סברי דבעינו דוקא
שיקבל עליו מבערב. והרמב"ן ז"ל וכן משמע דברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' תענית דמקבל עליו קודם שעת
התענית. והנה קושית התוס' כאן, ודאי י"ל דלא מיירי התם אלא לענין להיות חשוב ליום שלם אם נדר להתענות יום אחד,
וכ"כ המג"א סי' תקס"ב ס"ק ט"ו.

10. תוספות מסכת עבודה זרה דף לד עמוד א

מתענין לשעות - פ"ה כגון שקבל עליו תענית משש שעות ולמעלה אכן לא טעם כלום בו' שעות ראשונות אך לא לשם
תענית נתכוון וכן משמע בפ"ק דתענית (דף יא:) על הך דמייתי התם דקאמר הא דאמרת מתענין לשעות הוא שלא טעם כלום
כל אותו היום ופריך הא תענית מעליותא היא ומסיק לא צריכא דאימלך אימלוכי וצ"ל דמיירי נמי שקבל עליו מאתמול שאם

לא יאכל למחר עד חצי היום יהיה בתענית עד שתחשך דאי לא קבליה כלל הא אמר שמואל בפ"ק דתענית (דף יב.) כל תענית שלא קבל עליו מבעוד יום לא שמיה תענית ... ומה שאנו נוהגין להתענות עד צאת הכוכבים אע"ג דאמר' בפ"ק דתענית כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית משמע דבשקיעת חמה סגי והוא ה' מילין קודם צאת הכוכבים לא מחתינן נפשינו לספיקא ועוד דשמא לשון שקעה ר"ל שקעה לגמרי ...

11. ספר עבודה ברורה

תוס' ד"ה מתענין (כל הדבור). כתב הבנין שלמה, דתוס' מפרשים האיבעיא היכא דקיבל עליו תענית שעות משש שעות ולמעלה, אם צריך לקיים נדרו, וגם אם יש לו שכר תעניתו, וגם אם מתפלל תפלת תענית. ועל זה פשטו לו דצריך לקיים נדרו ומתפלל גם תפלת תענית, ופשיטא דיש לו שכר תענית. אכן בעינן דוקא שלא טעם מתחלה כל היום (כמו שפירש"י), אבל אם אכל מתחלה לא מיקרי קבלה כלל ואינו מחויב לקיים נדרו, וגם לא עלתה לו לשם תענית שיהא לו שכר תענית אפילו לשעות, ואינו מתפלל תפלת תענית. ועל זה הוסיפו התוס' (לכאר דברי שמואל), דבעינן ג"כ שקיבל עליו מבעוד יום, דאל"ה אינו מחויב לקיים נדרו וגם אינו מקבל שכר תענית וגם אינו מתפלל תפלת תענית.

12. שו"ת הרשב"א חלק א סימן מב

שאלת עוד הא דאמרינן רב כהנא מתני בחלוק לבן שאין בו אימרא. למה להו למימר הכין? דודאי אין הכונה אלא לומר דזו הוא אצל בגדי כהונה דכתיב (שמות כ"ח) לאהרן אחיך והוה להו למימר לא נשתמש משה בבגדי כהונה כלל. תשובה חלוק לבן גמרא וכן תמצא בפירושי הראב"ד ז"ל. ונראה דמשום דמעיל של כהן גדול תכלת נעשה של משה לבן להפריש ביניהן. ושאיין בו אימרא לומר שלא היתה לו אימרא תפורה אלא מעשה אורג כבגדי כהונה דכתיב בהו מעשה אורג.

13. ספר סדר יעקב

היו וא"כ אלו היו כמותם. וכ"ת הא גופא קשיא, ל"ק דלבן הוא סמל הטוהרה והנקיות וכדכתיב בכל עת יהיו בגדיך לבנים (קהלת ח/ט) וכהתרגום, חורין מכל סואכות חובתא, מש"ה כשנכנס ציוה"כ לפני ולפנים היו בגדיו לבנים, וכן משה איש האלקים כשעבד עבודה זו היו בגדיו לבנים. וע' אור"ח סי' תר"י ס"ד צהגה דיש שכ' ללבוש בגדים לבנים ציוה"כ משום דוגמת מלאכי השרת. וצמ"א ס"ק ה' כ' דלפי"ז הנשים אין לובשות לבנים שאינו מלאכים ע"ש. אך צמ"א אפרים חולק וכמותו פסק צמ"צ ס"ק ט"ו. והנה צאלף למטה ס"ק ו' הוכיח כדצרינו ממה שמוכח מהפוסקים דלובשים בגדים מכובדים. ותימה וכי יעלה על דעת מ"א שילבשו בגדים שאינם מכובדים, ולא כ' אלא שלא יתדמו למלאכים. אך נ' הטעם כמ"ש צאלף המגן ס"ק י"ג שהביא מהמדרש דלובשין לבנים ציוה"כ כדכתיב בכל עת יהיו וכו' וזה שייך גם צנשים.

בחלוק לבן וכו' מ"ק הא דאין בו אימרא ע' רש"י וחד"ה שאין. אך צהא שצריך להיות לבן לא נחמו צו טעם. וי"ל למש"כ דצ"ת ח"א סי' ע"ט הא דצעלי קבלה לובשין לבנים בשבת משום שמכפר על עריות. וא"כ כאן שהיה מכפר על עון העגל, ואמרו לא עבדו ישראל ע"ז אלא להחירלהם עריות (סנה. ד' סג:). נאך נ' דהא דלא כ' הראשונים כלום מזה, משום דגם בגדי יוה"כ דכ"ג לבנים

14. חתם סופר מסכת עבודה זרה דף לד עמוד א

חלוק לבן שאין לו אימרא פירש"י במס' תענית שלא נתפר בו בתי ידים ע"ש או בית הצואר וכדומה כי ה"ל אריג א' כמקשה א' בלי תפירה וי"ל כי הכהן בבגדי לבן הוא דומה למלאך ה' צ-באות איש לבוש הבדים כ"כ הרמב"ן פ' אחרי ובפסוק ונשמע קולו בבואו אל הקדש בפ' תצוה, והנה המלאך לבוש הבדים שלו מתחלת בריתו כי כך נברא ונוצר לא נשתנה ולא ישתנה משא"כ הכהן מתקדש והולך מילדותו עד שיגיע למדרגת לבוש הבדים ע"כ חלוק לבן שלו עשוי תפירות תפירו' מחתיכות בגד כי לא נגמר בפ"א משא"כ מרע"ה בתחלת יציאתו מבטן ולידה והריון נתמלא כל הבית אורה וטרם יוצר בבטן כתי' עליו בשג"ם הוא בשר ע"כ חלוק לבן שלו אין לו אימרא כי הוא אריג א'.

15. שערים מצויינים בהלכה

ועי' מש"כ בשמ"ב (ח"ג סי' קיח סק"י) טעם ללבישת הקיטל בליל הסדר, עפ"י מש"כ בספרים הקדושים הטעם על ורחץ, שנוטלים ידים קודם עבודת הלילה כמו נט"י לכהן קודם עבודה, ובתשו' חתם סופר (השמטות חו"מ סי' קצו) כתב, דאכילת מצה הוא כאכילת קדשים. ולכן נוהגין ללבוש קיטל שהוא חלוק לבן שזה במקום בגדי כהונה כמבואר בגמ' כאן. וע"ע מש"כ בשמ"ב (ח"ג סי' קלא ס"ק כב) שזהו הטעם ללבישת הקיטל ביוה"כ, כיון שאומרים סדר עבודת יוה"כ, וזה במקום העבודה, ולכן יש מקומות דרך הש"ץ שהוא במקום כה"ג הוא לכד לובש הקיטל. וע"ע מש"כ בקונ"א שם. שוב מצאתי בהגדת דברי נגידים [למהר"ל

מפראג] דהמצות הנוהגות בליל פסח נחשב כעבודת הקודש ביוה"כ, ולכן לובשים בגד לבן כדוגמת הכה"ג ביוה"כ. וע"ע בהגדת הנצי"ב בענין זה.

16. ספר עבודה ברורה

מותריין. בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תקע"ה) כתב שיישון כלי י"ב חדש לא מצאנוהו אלא בכלי יין, שתשמישם בצונן, אבל שאר איסורים שנתבשלו בכלי, אין מועיל ליישון י"ב חדש. אבל בשו"ת חכם צבי (סימן ע"ה) כתב להקל בזה בדיעבד.

17. רש"י מסכת עבודה זרה דף לד עמוד ב

בלומא - בזוזא במדינתו של עובד כוכבים זה היין נמכר ביוקר והמוריים בזול אבל כאן היין בזול והמוריים ביוקר וחיישינן לערובי.

18. הר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף יג עמוד א

בלומא. בזוזא במדינתו של עובד כוכבים היין היה ביוקר ומוריים בזול אבל כאן המוריים ביוקר והיין בזול וחיישינן לערובי:

19. תוספות מסכת עבודה זרה דף יב עמוד א

ושדי עובד כוכבים נבילה בקדיר' - פירש ר"י שדי בשר כחושה שלו ושקיל בשר שמינה כדי להרויח אבל בחנם כדי להכשיל את ישראל לא חיישינן אפילו הולך למרחוק וראיה מדלקמן בפרק שני (דף לד:) גבי ההיא ארבא דמורייסא דלא חייש לתערובת חמרא כיון דקיסתא דמורייסא בלומא פ"ל בזוזא וקיסתא דחמרא בארבעה לומי פירוש בארבע זוזי ומהאי טעמא שבקינן בכל יום קדירות שלנו לשפחותינו עובדות כוכבים ולא חיישינן דלמא הטילה איסור בתוכנו.

20. שו"ת הרשב"א חלק א סימן תשסא

...והאמת כי בכל דבר שייצטרך הגוי להפסיד משלו כדי להעביר את ישראל אין חוששיני. וגם כאן אלו היה הקנבוס נוח לתפור יותר מן הפשתן ותפרו הגוי ואמר כי בקנבוס תפרו נאמן ומותר. והראיה מההיא ארבא דמוריסא דאיתא בע"ז פרק אין מעמידן/מעמידין/ (דף ל"ד ב').

21. שו"ע יורה דעה - סימן קיח

(יב) יש להחמיר שלא להניח הקדרות אצל השפחות כשאין ישראל בבית; הגה - ואינו יוצא ונכנס (תשובת הרא"ש כלל י"ט). ואם אירע קלקול שנתנה דבר איסור בקדירה, אין להאכילה אותה מאכל, שלא ירגילה בכך (בית יוסף בשם שבולי לקט):

22. שערים מצויינים בהלכה

ועי' בכנה"ג (הגב"י שם אות מא) בשם תשו' מהרי"ט (ח"א סי' מב) דאף כשאין

לעכו"ם תועלת בהחילוף, אם אין לו טירחא להחליף, יש לחוש שיחליף בשלו כדי להכשיל הישראל. אבל הפר"ח (שם ס"ק לו) חולק עליו, ומסיק כפשטות פסק המחבר (שם ס"י) דכשאינו נהנה לא חיישינן שמא יחליף. ועיי"ש בדרכ"ת (ס"ק עה).

23. שערים מצויינים בהלכה

ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ. מכאן מבואר דבמיעוטא חייש ר"מ מדרבנן, אבל במיעוטא דמיעוטא גם איסור דרבנן ליכא. אבל במהרש"א במס' נדה (לב. ד"ה ר"מ) מפרש דברי התוס' שם, דאף דלא חייש ר"מ למיעוטא דמיעוטא חיינו מדאורייתא, אבל מדרבנן מיהא אסור. ובחי' אבני שוהם (הל' תערובות) הקשה עליו מגמ' כאן. ובארעא דרבנן (מער' מ אות שצג) הביא

24. שערים מצויינים בהלכה

ורשב"ל אמר מותרת. עי' בתוס' שהביאו מפ"י הקונטרס דמותרת אף באכילה כו'. וכ"כ רש"י במס' זבחים (י. ד"ה מותרת). אבל בתוס' במס' סנהדרין (סא. ד"ה ריש לקיש) כתבו, דמותרת בהנאה ולא באכילה, דמומר לעכו"ם אסור לאכול משחיטתו, א"נ

אפי' באכילה שרי, כיון דלא היה מומר מעיקרא, ובשחיטה זו הוא דנעשה מומר.

25. ספר סדר יעקב

רד"ה באומר. ואמר בלבו. מ"ק, מ' דסגי
זמחשבה. וע' רש"י מנחות ז: ד"ה אצל מחשבה, שכ'
דמחשבת של"ש היינו הולאת דיבור וע"ש זטה"ק וכ"כ
רש"י זכחים מא: ד"ה תחילה (וע' גה"ש זכחים ד' ב.
תד"ה כל) וא"כ ה"ג ליסגי זמחשבה, ואולי דוקא זפיגול
ושלא לשמה זעי דיבור להפקיע ממה שעומד הוא,
להקריבו לשמה ולאכלו זומנו, אצל זלשם ע"ז, אין זה
הפקעה זמזמה חולין וסגי זמחשבה כ"ג לפו"ר. וי"ל
עוד זזפיגול המחשבה היא הפסולת מש"ה זעי דיבור,

חזנל זשחיטה לע"ז מעשה השחיטה הוא הפוסל והמחשבה
אינה אלא ייסוד השחיטה לע"ז, וסגי זמחשבה (וע' שיטה
סוף המפקיד ואכמ"ל). שו"ר זרש"ש סנה. ד' ס: העיר
קנת זזה וע"ש.

26. דף על הדף עבודה זרה דף לד עמוד ב

בגמ': באומר בגמר זביחה הוא עובדה.

וברש"י שחשב וכו' ואמר בלבו וכו' ע"כ. וכתב בספר מימיני מיכאל (ד' רכג): הנה בזמנחות (דף ב ב) כתב רש"י בד"ה אבל
מחשבה, דהך מחשבה דקדשים הוצאת דיבור בפה הוא, וכעין זה כתבו התוס' בב"מ (דף מג ב), דמחשבת פיגול הוי בדיבור
ולא בלב. ועי' ברש"ש סנהדרין (ס ב) דלמי שמצריך דיבור ולא סגי במחשבה, א"כ ה"ה במחשבת עבודה זרה לא סגי בלא
דיבור.

ואולי י"ל בדעת רש"י דשאני ע"ז דסגי במחשבה, על דרך מ"ש בקידושין (דף מ א), דבעבודה זרה הקב"ה מצרף מחשבה
למעשה.

27. ספר עבודה ברורה

עבודת כוכבים ניחא ליה בזנפחיה. הדבר אברהם
(ח"ב סימן ל"ג אות ב') כתב דיש לפרש זה
בב' אופנים: (א) כיון דניחא ליה בזנפחא לכן בטל הפרש
לגבי הבהמה וחשיב כגופה, וממילא נאסר כאבר ממנה.
(ב) כיון דניחא ליה בזנפחא דפרש הרי הוא מחשיבו
לתקרובת, ונעשה הפרש עצמו תקרובת עבודה זרה
ואסור, יעו"ש בארוכה.